Герберт УЕЛЛС

ЧУДОТВОРЕЦЬ

Сумнівно, щоб цей дар був природжений. Особисто я вважаю, що він з’явився в нього несподівано. Адже до тридцяти років цей чоловік був запеклий скептик і не вірив у чудодійні сили. За браком кращого місця, доцільно буде саме тут сказати, що він був малий на зріст, кароокий, рудий і вихрястий. Крім того, він мав вуса, які підкручував догори, і безліч веснянок на обличчі.

Звали його Джордж Маквіртер Фотерінгей (ім’я не з тих, що обіцяють чудеса), а працював він клерком у конторі Гомшотта. Він дуже любив сперечатись, пристрасно доводив свою правоту, і його незвичайний дар виявився саме тоді, коли він стверджував, що чудес не буває.

Ця суперечка відбувалася в барі "Довгого Дракона", і Тодді Біміш, який виступав проти містера Фотерінгея, відкидав усі його докази монотонним, але дійовим твердженням: "Це ви так вважаєте!" — аж поки містерові Фотерінгею увірвався терпець.

Окрім їх двох, у барі були запорошений велосипедист, власник бару Кокс і міс Мейбрідж — дуже порядна й опасиста буфетниця "Дракона". Стоячи спиною до містера Фотерінгея, міс Мейбрідж мила склянки. Решта дивилися на містера Фотерінгея й тішилися з його неспроможності обстояти свою думку.

Доведений до білого жару манерою містера Біміша вести спір, містер Фотерінгей удався до незвичного риторичного виверту:

— Послухайте, містере Біміш, — сказав він. — Поміркуймо, що таке чудо. Це щось несумісне із законами природи, те, що робиться зусиллям волі і без зусилля волі відбутися не може.

— Це ви так вважаєте, — сказав містер Біміш.

Містер Фотерінгей спробував знайти підтримку велосипедиста, який доти сидів мовчки. Велосипедист висловив свою згоду з містером Фотерінгеєм, кашлянув і зніяковіло глянув на містера Біміша. Власник бару відмовився висловити свою думку, але коли містер Фотерінгей знову повернувся до містера Біміша, той несподівано погодився з таким визначенням чуда.

— Наприклад, — сказав, підохотившись, містер Фотерінгей, — якби он ту лампу поставити догори дном, то, згідно із законами природи, вона не змогла б горіти, хіба ж не так?

— Це ви вважаєте, що не змогла б, — відповів Біміш.

— А ви як вважаєте? — запитав Фотерінгей. — Отже, на вашу думку вона...

— Ні, — неохоче погодився Біміш, — не змогла б.

— Гаразд, — провадив містер Фотерінгей. — А тепер уявімо, що хтось приходить, хоча б і я, стає ось тут і, зібравши всю свою силу волі, каже цій лампі так, як я оце зараз скажу: "Стань горініж, але не розбийся і гори далі і..." Ой!

Вигукнути "ой!" було від чого. Неможливе, неймовірне сталося у всіх на очах. Перекинувшись догори дном, лампа повисла в повітрі, але горіла й далі, а її полум’я було спрямоване донизу. Факт був такий незаперечний, як і сама лампа — звичайнісінька лампа в барі "Довгого Дракона".

Містер Фотерінгей стояв, показуючи вперед указівним пальцем і зсунувши брови, як людина, що чекає неминучої катастрофи. Велосипедист, котрий сидів найближче до лампи, пригнувся й перестрибнув через лавку. Усі скочили на рівні ноги. Міс Мейбрідж обернулася й вереснула.

Лампа непорушно висіла в повітрі секунди три.

А тоді містер Фотерінгей застогнав тихо й знеможено:

— Я більше не можу тримати її!

Він позадкував, перекинута лампа спалахнула яскравим полум’ям, вдарилася об край шинквaса, відскочила вбік, розбилася об підлогу й згасла.

Добре, що корпус у неї був металевий, а то виникла б пожежа.

Перший заговорив містер Кокс. Зміст його слів, якщо відкинути круті вирази, вилився в те, що Фотерінгей дурень. Містер Фотерінгей перебував у повному сум’ятті і не спромігся заперечити навіть таке категоричне твердження. Його ошелешило те, що сталося. Заговорили решта присутніх, але ніхто з них не пролив світла ні на суть справи, ні на причетність до неї містера Фотерінгея. Загальна думка збіглася з думкою містера Кокса, але була висловлена ще крутіше. Всі звинувачували Фотерінгея в дурній витівці і доводили йому, що він легковажно порушив спокій і безпеку людей, які його оточують.

Містер Фотерінгей так розгубився й знітився, що був схильний погодитися з ними, тож, коли йому запропонували залишити бар, він уже не мав сили для дійового опору.

Він ішов додому, палаючи від гніву й сорому; комір його піджака був пожмаканий, очі свербіли від поту, вуха розчервонілися. Він нервово

зиркав на кожен із десяти вуличних ліхтарів, повз які проходив. І тільки залишившись сам-один у своїй малесенькій спальні на Черчроу, він нарешті зібрався з думками і, пригадавши все, що сталося в барі, запитав сам себе:

"Що ж усе-таки сталося?"

Він уже скинув піджак, роззувся і тепер сидів на ліжку, застромивши руки в кишені, і в сімнадцятий раз повторював слова на своє виправдання:

"Я ж не хотів, щоб та клята лампа перекинулась!"

Нараз він згадав, що, вимовляючи слова команди, несвідомо побажав, щоб ті слова здійснилися, і що пізніше, побачивши лампу в повітрі, відчув, що повинен підтримувати її, хоч і не розумів, як саме.

Якби містер Фотерінгей мав витончений розум, то неодмінно заходився б міркувати над словами "несвідомо побажав", оскільки вони охоплюють найскладніші проблеми вольової дії. Але в нього не було схильності до абстрактних міркувань, і ця думка була така невиразна, що він прийняв її відразу. Відтак, спираючись на неї (мушу визнати, без належного логічного обгрунтування), заходився перевіряти її на практиці.

Рішучим жестом містер Фотерінгей простяг руку до свічки, зосередився, хоч відчував, що нічого з того не вийде, і промовив:

— Піднімись!

І ту ж мить сумніви його розвіялись: свічка піднялася, повисіла в повітрі, а після того, як містер Фотерінгей ошелешено зойкнув, гучно впала на туалетний столик, залишивши містера Фотерінгея в темряві, якщо не зважати на гніт, що деякий час іще жеврів.

Містер Фотерінгей посидів трохи в темряві, не ворушачись.

— Отже, так воно й було, — промовив він нарешті. — Але ж як пояснити все це?

Тяжко зітхнувши, він заходився порпатись у кишенях, шукаючи сірники. Нічого не знайшовши, він підвівся і почав навпомацки шукати їх на туалетному столику.

— Де ж би знайти хоч одного? — промовив він.

У піджаку сірників теж не було. І тут йому спало на думку, що чудеса можна творити і з сірниками.

Він простягнув руку в темряві, грізно нахмурився й промовив:

— Хай у цій руці буде сірник!

На його долоню впав якийсь легкий предмет, і він затис його в кулаці.

Після кількох невдалих спроб запалити сірника містер Фотерінгей виявив, що він безпечний. Він кинув його, й відразу ж йому спало на думку, що сірник спалахне, треба тільки забажати. Він забажав, і сірник спалахнув на серветці, розісланій на туалетному столику. Він поспіхом схопив його, але сірник загас. Збагнувши, що його можливості далеко не вичерпані, Фотерінгей намацав свічку і встромив її в свічник.

— Ану загорись! — наказав він.

Свічка загорілася, і він побачив у серветці чорну дірку, над якою курився димок.

Деякий час містер Фотерінгей дивився то на дірку, то на свічку, а тоді, підвівши очі, зустрівся поглядом зі своїм відображенням у дзеркалі. За його допомогою він кілька секунд спілкувався зі своєю душею.

— Ну, а що ти тепер скажеш про чудеса? — промовив він нарешті вголос до свого відображення.

Дальші роздуми містера Фотерінгея були напружені, але невиразні. Наскільки він розумів, йому досить було побажати, і його бажання відразу ж здійснювались. Після перших спроб він наважувався робити лише найбезпечніші експерименти. Він змусив аркуш паперу злетіти в повітря і забарвив воду в склянці спочатку в рожевий, а тоді в зелений колір. Крім того, він створив равлика, якого так само чудодійно знищив, і нову зубну щітку. Коли минула північ, він дійшов висновку, що його воля, мабуть, надзвичайно сильна. Він, звісно, й раніше підозрював це, але не був упевнений, що має рацію. Переляк і розгубленість перших годин минули, і в нього з’явилася гордість від усвідомлення своєї винятковості і від невиразного передчуття можливої користі. Несподівано до нього дійшло, що годинник на церковній вежі вибиває першу годину ночі, а оскільки містер Фотерінгей не встиг збагнути, що чудодійним чином може позбутися потреби йти вранці в контору Гомшотта, він почав роздягатися, щоб лягти в ліжко без дальших зволікань.

Він уже почав був стягувати сорочку, аж тут йому в голову прийшла блискуча думка.

— Хай я відразу опинюсь у ліжку, — вимовив він і вже був там.

— Роздягнений, — тут-таки поправився він і, відчувши дотик холодних простирадел, квапливо додав: — І в нічній сорочці… Ні, не в цій, а в гарній, м’якій, з тонкої вовни. Ах! — зітхнув він задоволено. — А тепер я хочу приємно поспати…

Прокинувся він у той час, що й завжди, і за сніданком був дуже задумливий: все, що сталося з ним напередодні, здавалося надзвичайно яскравим сном. Тоді він вирішив зробити ще кілька безпечних дослідів. Наприклад, на сніданок з'їв три яйця: два, які йому подала господиня, — пристойні, але все-таки трохи залежані, і третє — чудове гусине яйце, чудодійно знесене, зварене й подане на стіл.

Містер Фотерінгей поспіхом вийшов з дому і пішов до контори Гомшотта, приховуючи свою схвильованість. Про шкаралупу третього яйця він згадав тільки ввечері, коли про неї заговорила господиня. Цілий день чудодійні властивості, які він відкрив у самому собі, заважали йому спокійно працювати, однак це не завдало йому ніяких прикрощів, бо всю роботу було чудодійно виконано за останні десять хвилин.

Надвечір його подив змінився глибокою радістю, хоч йому й далі було неприємно згадувати, як його виставили з "Довгого Дракона", тим паче що викривлена розповідь про цю подію дійшла до його товаришів по службі і викликала чимало жартів.

Містер Фотерінгей дійшов висновку, що ламкі речі треба піднімати дуже обережно, зате в усьому іншому його дар розкривав перед ним дуже широкі перспективи. Зокрема, він вирішив поповнити своє майно, непомітно створивши дещо. Він створив пару чудових діамантових запонок, але відразу ж знищив їх, бо до його столу підійшов Гомшотт-молодший. Містер Фотерінгей побоювався, що Гомшотт-молодший може зацікавитися, звідки в нього ті запонки. Він добре усвідомлював, що йому треба користуватися своїм даром обережно і обачливо. Наскільки він міг судити, це було не важче, ніж навчитися їздити на велосипеді, а ті труднощі він уже подолав. Мабуть, ця аналогія, а також те, що його не бажають бачити в "Довгому Драконі", спонукала його після вечері піти в провулок за газовим заводом і на самоті повправлятися в створенні чудес.

Досліди містера Фотерінгея не були аж надто оригінальні, бо ж, якщо не брати до уваги його незвичайного дару, він був далеко не

винятковою особистістю. Він згадав чудо з патерицею Мойсея, але вечір був темний і непідходящий, щоб опинитись у сусідстві з величезними зміями. Відтак він пригадав чудо з "Таннгейзера", про яке одного разу прочитав у концертному залі на звороті програми. Воно видалося йому досить приємним і безпечним. Він устромив свій ціпок — пречудовий пальмовий ціпок — у землю біля доріжки і наказав цій сухій деревині зацвісти. Ту ж мить повітря сповнилося пахощами троянд, і, запаливши сірника, містер Фотерінгей переконався, що це гідне подиву чудо відбулось. Його радість була порушена чиїмись кроками. Боячись, що його чудодійний дар виявлять передчасно, він поспіхом скомандував розцвілому ціпкові:

— Назад!

Насправді він схотів сказати: "Стань знову ціпком", — але спохвату обмовився.

Ціпок стрімко відскочив назад, і з темряви пролунав сердитий вигук, а потім лайка.

— У кого це ти кидаєшся колючими гілками, дурню? Всю ногу мені обдряпав!

— Пробачте, — сказав містер Фотерінгей і хотів був пояснити, в чому справа, але враз зметикував, що це ще більше ускладнить ситуацію, і почав нервово крутити свого вуса.

До нього підійшов Вінч, один із трьох полісменів Іммерінга.

— Що це ти тут робиш? — запитав полісмен. — А! То це ви! Ви розбили лампу в "Довгому Драконі?"

— Нічого я тут не роблю. Зовсім нічого.

— Навіщо ж ви кинули палицю?

— Надала ж мені нечиста сила!

— Тож-бо й воно! А вона ж із колючками! Нащо ви її кинули, га?

Містер Фотерінгей розгублено намагався збагнути, нащо він кинув ціпка. Його навчання роздратувало містера Вінча.

— Ви вчинили напад на полісмена, чоловіче! Ви це розумієте?

— Послухайте, містере Вінч, — зніяковіло промовив містер Фотерінгей. — Мені дуже прикро... Річ у тому, що...

— Ну?!

Містер Фотерінгей так і не зумів нічого вигадати й вирішив сказати правду,

— Я творив чудо... — Він намагався говорити байдужим голосом, але в нього нічого не вийшло.

— Творили?.. Яка нісенітниця!.. Чудо! Що ж, це цікаво! Але ж ви той самий молодець, який не вірить у чудеса... Отже, знов утнули якийсь дурний фокус. Я вам ось що скажу...

Проте містеру Фотерінгею не довелося почути, що саме хотів йому казати містер Вінч, Він зрозумів, що виказав себе, зрадив свою таємницю. Злість спонукала його до рішучих дій. Він ступив крок до полісмена і люто вигукнув:

— Досить з мене! Я вам зараз покажу "дурний фокус"! Ідіть ви до дідька в пекло! Геть!

І ту ж мить полісмен зник.

Того вечора містер Фотерінгей більше не творив чудес. Він не пробував навіть дізнатися, що сталося з його розквітлим ціпком. Переляканий і приніздклий, він повернувся додому й пішов до себе в спальню.

— Господи! — промовив він. — Який могутній дар! Просто-таки всесильний! Я зовсім цього не хотів... Цікаво, яке воно те пекло?

Містер Фотерінгей сів на ліжко, щоб роззутися, і в цю мить йому в голову прийшла щаслива думка. Він переправив полісмена до Сан-Франціско, а потім, полишивши події їхньому природному плинові, з важким серцем ліг спати. Уночі йому снився розлючений Вінч.

Другого дня містер Фотерінгей почув дві цікаві новини. По-перше, хтось посадив розкішний кущ витких троянд перед самим будинком Гомшотта-старшого на Ладдабороу-роуд, а по-друге, річку до самого млина Роудінга збираються обшукати, щоб знайти тіло полісмена Вінча.

Цілий день Фотерінгей був неуважний, задумливий і чудес більше не творив, якщо не брати до уваги деяких наказів щодо Вінча й того, що за допомогою чуда він бездоганно виконував свою роботу, незважаючи на клопітливі думки, які роїлися в його голові, неначе бджоли. Його незвична неуважність і пригніченість були помічені товаришами по роботі і зробилися предметом жартів. А він майже весь час думав про Вінча.

У неділю ввечері Фотерінгей пішов до церкви, і, як навмисно, містер Мейдіг, який цікавився окультними явищами, виголосив проповідь про "діяння протизаконні". Містер Фотерінгей не дуже часто бував у церкві, але його запеклий скептицизм, про який я уже згадував, значно підупав до цього часу. Зміст проповіді пролив цілком нове світло на його чудодійну здатність, і він вирішив відразу ж після служби порадитися з

містером Мейдігом. Прийнявши таке рішення, він здивувався, чому не подумав про це раніше.

Містер Мейдіг, худий, нервовий чоловік з дуже довгими пальцями і дуже довгою шиєю, був приємно здивований, коли молодик, байдужість якого до релігії була загальновідома, попросив у нього дозволу поговорити віч-на-віч. Отож, владнавши невідкладні справи, містер Мейдіг провів містера Фотерінгея до свого кабінету, який сусідив із церквою. Там він посадив його якнайзручніше і, ставши перед каміном, що яскраво палав, — при цьому на протилежну стіну від його ніг упала тінь, схожа на Колоса Родоського, — попросив викласти свою справу.

Спершу містер Фотерінгей зніяковів, не знаючи, як почати, і деякий час бубонів щось таке: "Боюся, що ви мені не повірите, містере Мейдіг..." Але потім він зібрався з духом і запитав, якої думки містер Мейдіг про чудеса.

Містер Мейдіг прибрав поважного вигляду, але не встиг і слова промовити, як містер Фотерінгей перебив його:

— Ви, мабуть, не повірите, що така собі людина, наприклад, як ось я, що сиджу тут, перед вами, може творити зусиллям якоїсь внутрішньої своєї особливості всякі чудеса.

— Це можливо, — сказав містер Мейдіг. — Щось таке, либонь, можливо.

— Якщо ви дозволите мені, я покажу вам, як це в мене виходить, — сказав містер Фотерінгей. — Наприклад, он там на столі стоїть банка з тютюном. Чи буде чудом те, що я з нею зроблю? Хвилиночку, містере Мейдіг.

Наморщивши чоло, він спрямував палець на банку з тютюном і сказав:

— Стань вазою з фіалками!

Банка з тютюном виконала наказ. Побачивши таке, містер Мейдіг прикипів до місця, поглядаючи то на чудотворця, то на вазу з квітами. Він мовчав. Нарешті таки наважився нагнутися над столом і понюхати фіалки: вони були свіжі, наче щойно зірвані, й дуже гарні. Відтак він знову перевів погляд на містера Фотерінгея.

— Як ви це зробили? — запитав він.

Містер Фотерінгей смикнув себе за вуса.

— Просто наказав, і ось вам, маєте! Що це: чудо, чи чорна магія, чи ще що-небудь? Що це зі мною, як ви гадаєте? Саме про це я й хотів запитати вас.

— Це надзвичайне явище.

— А цього самого дня тиждень тому я знав не більше, ніж ви, що можу робити це. Все вийшло цілком несподівано. Моя воля, мабуть, якась особлива — ось усе, що я можу сказати.

— Це все, що ви. можете? Чи ще щось?

— Усе, що завгодно! — вигукнув містер Фотерінгей. — Усе, що хочете.

Він замислився і раптом пригадав фокус, який колись бачив.

— Наприклад, ось це! — Він простяг руку. — Перетворись на чашу з рибою... Ой ні, не це! Стань прозорою чашею, повною води, і хай у ній плавають золоті рибки! Ось так краще. Бачите, містере Мейдіг?

— Дивовижно! Неймовірно! Або ви якісь надзвичайні... Але ж ні...

— Я можу обернути цю чашу на що завгодно, — сказав містер Фотерінгей. — На що завгодно. Погляньте! Ану, обернись на голуба!

За мить сизий голуб уже літав по кімнаті, змушуючи містера Мейдіга нахилятися щоразу, коли пролітав над ним.

— Зупинись! — наказав містер Фотерінгей, і голуб нерухомо завис у повітрі.

— Я можу обернути його знову на вазу з квітами, — сказав він і, опустивши голуба на стіл, створив і це чудо.

— Ви, мабуть, незабаром захочете запалити люльку, — сказав він і відновив банку з тютюном у первісному її вигляді.

Містер Мейдіг спостерігав за цими перетвореннями мовчки, вражений тим, що відбувалося. Він здивовано поглянув на Фотерінгея, обережно взяв банку з тютюном, оглянув її і знову поставив на стіл.

— Так-так!.. — промовив він, не спромігшись на щось більше.

— Тепер мені вже легше пояснити вам, чого я прийшов сюди... — І Фотерінгей почав плутано й багатослівно розповідати про дивні події, що сталися останніми днями; почавши з випадку в "Довгому Драконі", він час від часу перескакував на долю містера Вінча, чим ще більше ускладнював свою розповідь.

Розказуючи, він утратив гордовитість, яку викликав у ньому містер Мейдіг, — і став тим самим містером Фотерінгеєм, що й раніше.

Містер Мейдіг уважно слухав, стискуючи в руках банку з тютюном, і вираз його обличчя поступово змінювався.

Коли містер Фотерінгей дійшов до чуда з третім яйцем, священик, простягнувши тремтячу руку, перебив його.

— Це можливо! — вигукнув він. — Це вірогідно. Це пояснює деякі цілком загадкові явища. Здатність творити чудеса — це дар, особлива властивість на взірець геніальності чи яснобачення. Досі вона виявлялася дуже рідко і тільки у виняткових людей. Але в даному разі... Мене завжди дивували чудеса Магомета, йогів і пані Блаватської, але тепер усе стало ясно. Так, це особливий дар! І як переконливо це доводить слушність міркувань нашого великого мислителя, — містер Мейдіг стишив голос, — його ясновельможності герцога Аргайльського. Тут ми доходимо, до таємниць, глибших, ніж звичайні закони природи. Так... так... Ну, розказуйте ж далі!

Містер Фотерінгей почав розповідати про неприємну пригоду з Вінчем, а містер Мейдіг, уже позбувшися нещодавнього подиву й переляку, час від часу перебивав його своїми жестами та вигуками.

— Саме це й турбує мене найбільше, — провадив містер Фотерінгей. — Саме з цього приводу я б хотів, щоб ви дали мені пораду. Вінч тепер у Сан-Франціско. Де те місто, я не знаю, але він неодмінно там. Ми обидва опинилися в скрутному становищі, ви зараз зрозумієте. Він, звісно, не може збагнути, що з ним сталося, але, мабуть, страшенно наляканий, розлючений і поривається поквитатися зі мною. Я впевнений, що він весь час пробує виїхати із Сан-Франціско і вернутися сюди. Кожні дві-три години я посилаю його назад, якщо згадую про це. Він, звичайно, не розуміє, що з ним діється, і це, звісно ж, дратує його. А якщо він щоразу купує квитка, то витратить силу-силенну грошей. Я подумав, що коли в пеклі так гаряче, як має бути, то його одяг, мабуть, обгорів ще до того, як я переправив його в інше місце. У такому разі в Сан-Франціско його могли б запроторити до в’язниці. Ледве-но подумавши про це, я, певна

річ, наказав, щоб на ньому був новий костюм. Але ви розумієте, як я заплутався в усьому цьому. Містер Мейдіг спохмурнів.

— Розумію, розумію. Становище досить скрутне. Що б вам треба було зробити в даному разі... — Він заговорив туманними й невиразними фразами, а тоді перевів розмову на інше. — Облишмо поки що Вінча і поміркуймо ширше. Я не вважаю, що це чорна магія або щось схоже на неї. Я не вважаю, що в цьому є щось злочинне, містере Фотерінгей, якщо ви тільки не приховали якихось суттєвих фактів. Ні, це чудеса, чистісінькі чудеса, я б сказав, чудеса найвищого гатунку.

Він почав ходити по килиму, жестикулюючи, а містер Фотерінгей зі стурбованим виглядом сидів біля столу, підперши голову рукою.

— Не знаю, що мені робити з Вінчем, — промовив він.

— Дар творити чудеса — це, очевидно, могутній дар, і він неодмінно допоможе вам владнати справи з Вінчем, — вів далі містер Мейдіг. — Шановний пане, ви надзвичайна людина, у вас виняткові можливості. Про це свідчить усе те, що ви показали, А крім того, ви могли б...

— Так, так, я вже дещо придумав, — сказав містер Фотерінгей, — але не все виходить, як треба. Ви ж бачили, якою була та перша риба: і риба не така, і посудина теж. І тому я хочу порадитися з ким-небудь.

— Правильне рішення, — промовив містер Мейдіг. — Дуже правильне рішення. Дуже! Він зупинився і поглянув на містера Фотерінгея.

— Ваш дар, по суті, безмежний. Ану ж, спробуймо вашу силу. Чи справді вона... Чи справді вона така, якою здається.

І ось, хоч яким дивним це може здатися, у неділю ввечері 10 листопада 1896 року в будиночку позад пресвітеріанської церкви містер

Фотерінгей, якого підохочував і надихав містер Мейдіг, почав творити чудеса. Зверніть увагу на цю дату, читачу. Ви, звісно, можете заперечити, що деякі подробиці цієї історії неправдоподібні і що якби щось схоже справді трапилося, то про це в.же рік тому було б написано в усіх газетах. Особливо неймовірним здасться читачеві те, що буде розказано далі, бо якби припустити, що все це таки сталося, то читачеві й читачці доведеться зізнатися, що вже понад рік тому вони загинули насильницькою смертю за цілком неймовірних обставин. Але ж чудо і є щось неймовірне, інакше воно не було б чудом, і читач справді загинув би насильницькою смертю понад рік тому. З подальшого викладу подій це стане ясно і очевидно для кожного розсудливого читача. Але зараз рано ще переходити до кінця розповіді, бо ми щойно перейшли за її середину. До того ж містер Фотерінгей попервах творив лише боязкі й дрібні чудеса: прості чудеса з чашками й різними дрібничками, такі простенькі, як і чудеса теософів. І все ж містер Мейдіг стежив за ним з побожним страхом.

Містер Фотерінгей волів би якнайшвидше владнати справу з Вінчем, але містер Мейдіг щоразу відволікав його.

Коли вони зробили з десяток дрібних домашніх чудес, їхня впевненість у власних силах виросла, уява розгулялася, і вони вирішили зробити щось вагоміше.

Перше значніше чудо було викликане відчуттям голоду і недбалістю місіс Мінчін, економки містера Мейдіга. Вечеря, на яку священик запросив Фотерінгея, була приготована нестаранно і видалася двом запопадливим чудотворцям несмачною. Вони вже сиділи за столом, і містер Мейдіг почав розказувати, радше сумно, ніж сердито, про вади своєї економки.

Містер Фотерінгей збагнув, що йому надається нова можливість створити чудо.

— Чи не вважатимете ви, містере Мейдіг, зухвалістю з мого боку, якщо я дозволю собі...

— Ну що ви, містере Фотерінгей, звичайно, ні. Я просто не подумав...

Містер Фотерінгей повів рукою.

— Що ми замовимо? — запитав він тоном щедрого частувальника.

Відповідно до побажань містера Мейдіга меню вечері було докорінно переглянуто.

— Щодо мене, — сказав містер Фотерінгей, розглядаючи страви, які вибрав містер Мейдіг, — то я віддаю перевагу портеру і грінкам із сиром. Це я й замовлю. Бургундське мені зовсім не до смаку.

І ту ж мить за його наказом на столі з’явився високий кухоль міцного портеру і грінки з сиром.

Вони сиділи за вечерею досить довго, розмовляючи, як рівні (містер Фотерінгей зауважив це з приємністю й подивом), про чудеса, що їх вони ще мали створити.

— До речі, містере Мейдіг, я, либонь, міг би допомогти вам у вашому домі.

— Я не зовсім розумію... — промовив містер Мейдіг, наливаючи в чарку чудодійно створене старе бургундське вино.

Містер Фотерінгей звідкись із нічого взяв ще одну порцію грінок із сиром і напхав собі повен рот.

— Мені здається, — повів він, — що я міг би (плям-плям) створити (плям-плям) чудо з місіс Мінчін (плям-плям), виправити її вади.

Містер Мейдіг поставив чарку на стіл. На його обличчі з’явився сумнів.

— Вона... вона не дуже любить, коли втручаються в її справи. Крім того, зараз уже по одинадцятій, і вона, мабуть, спить. Та й узагалі, чи варто...

— А чому б не скористатися з того, що вона спить?

Спочатку містер Мейдіг не погоджувався, але зрештою поступився. Тоді містер Фотерінгей дав наказ, і співтрапезники знову заходилися коло вечері, хоча вже й не так тихомирно, як робили це доти.

Містер Мейдіг почав перелічувати можливі добродійні зміни у вдачі своєї економки. Він робив це з оптимізмом, який навіть містеру Фотерінгею, що вже повечеряв, видався силуваним і гарячковим. У цю мить згори долинув якийсь невиразний шум. Вони запитально глянули один на одного, і містер Мейдіг хапливо вийшов з кімнати. Містер Фотерінгей чув, як містер Мейдіг покликав свою економку, а тоді обережно піднявся до неї. Через кілька хвилин священик легкою ходою вернувся. Він увесь сіяв.

— Дивовижно! — вигукнув він. — І зворушливо! Надзвичайно зворушливо!

Він заходив по килимку перед каміном.

— Каяття, найзворушливіше каяття... Крізь шпаринку в дверях... Бідолашка! Справді дивовижна зміна! Вона прокинулась. Прокинулася для того, щоб розбити пляшку коньяку, яку сховала в скриньці. І

зізналася в цьому! Цей факт дає нам можливість... Він відкриває перед нами небувалі можливості. Коли вже ми змогли так змінити навіть її...

— Наші можливості, очевидно, безмежні, — зауважив містер Фотерінгей. — А щодо містера Вінча...

— Поза всяким сумнівом, безмежні, — сказав містер Мейдіг і, відкинувши проблему Вінча, почав розгортати цілу низку дивовижних планів, які спадали йому на думку. Хоч які цікаві були ці плани, безпосередньо вони не стосуються суті нашої розповіді.

Досить сказати, що всі вони були просякнуті безмежною добродійністю, такою добродійністю, яку звичайно називають післяобідньою. Досить сказати також, що проблема Вінча так і осталася нерозв’язана. Нема потреби уточнювати, наскільки було виконано ті плани. Так чи інакше, відбулися дивовижні зміни.

Коли настала північ, містер Мейдіг і містер Фотерінгей при місяці бігали по холодному базарному майдану в справжньому екстазі чудотворення: містер Мейдіг безперервно розмахував руками, а низькорослий містер Фотерінгей гордо крокував поруч нього і вже не лякався своєї могутності.

Вони виправили всіх п’яниць у своєму виборчому окрузі, перетворили на воду все пиво і всі міцні напої (у цьому питанні містер Мейдіг домігся свого, хоч містер Фотерінгей і заперечував), значно поліпшили місцеве залізничне сполучення, осушили Фліндерське болото, поліпшили фунт на схилах пагорба Самотнього дерева й вибавили у священика англійської церкви бородавку. Відтак вони пішли подивитись, чи не можна щось зробити з підгнилими опорами Південного мосту.

— Завтра місто буде зовсім інакше! — аж заходився від захвату містер Мейдіг. — Які всі будуть здивовані і вдячні!

У цей час церковний годинник вибив третю годину.

— Послухайте, —сказав містер Фотерінгей. — Уже третя година. Мені треба додому. О восьмій я маю бути в конторі, а, крім того, місіс Вімс...

— Е ні, ми тільки починаємо, — заперечив містер Мейдіг, сповнений солодкого усвідомлення необмеженої сили. — Подумайте про добро, яке ми робимо. Коли люди прокинуться...

— Але... — почав був містер Фотерінгей.

Містер Мейдіг несподівано схопив його за руку. Очі священика аж виблискували від збудження.

— Мій любий друже, — сказав він, — поспішати нема куди. Гляньте! — показав він на місяць угорі. — Ісус!

— Ісус? — перепитав містер Фотерінгей.

— Ісус! — повторив містер Мейдіг. — А чому б ні? Зупиніть його!

Містер Фотерінгей подивився на місяць.

— Це вже занадто, — сказав він, помовчавши.

— Чому? — запитав священик. — Та він і не зупиниться. Ви просто зупините обертання Землі, і час зупиниться. Адже ми нікому не завдамо ніякої шкоди.

— Гм! — сказав містер Фотерінгей. — Гаразд. — Він зітхнув. — Я спробую. Ось...

Він застебнув піджак і звернувся до земної кулі так твердо і впевнено, як тільки міг.

— Ану, зараз же припини обертатись!

І ту ж мить він сторчма полетів у простір зі швидкістю кількох десятків миль на хвилину. І хоч він щосекунди описував у повітрі кола, у нього все-таки не пропала здатність думати. Бо думка — дивовижна штука: то вона пливе поволі, як смола, то спалахує, неначе блискавка.

Подумавши лише секунду, містер Фотерінгей наказав:

— Хай я опущусь на землю цілий і неушкоджений! Хоч би що сталося, нехай я опинюсь на землі цілий і неушкоджений!

Він промовив ці слова саме вчасно, бо його одяг, нагрівшись від швидкого льоту, почав тліти.

Містер Фотерінгей гепнувся на землю, але, незважаючи на силу удару, вцілів, бо потрапив на купу м’якої землі. Величезна брила металу й каменю, дивовижно схожа на вежу з годинником із базарного майдану, впала біля містера Фотерінгея, підскочила і, перелетівши через нього, розсипалася — уламки каменю, цегли й штукатурки розлетілися навсебіч, неначе вибухнула бомба. Корова, що мчала в повітрі, з розгону вдарилася об шматок стіни і розбилася, ніби яйце. Потім пролунав оглушливий гуркіт, порівняно з яким усе, що йому доводилося чути за все своє життя, нагадувало шелест пилу. Відтак почулося кілька слабших ударів. Дув такий страшенний вітер, що Фотерінгей ледве міг підвести голову, щоб роззирнутися. Він був такий ошелешений і змучений, що не міг збагнути, де він і що сталося. Насамперед він обмацав голову і впевнився, що його волосся ціле.

— Господи! — бубонів містер Фотерінгей, захлинаючись вітром. — Я ледве не загинув! Щось вийшло не так. Буря й грім. Лише хвилину тому

була така прекрасна ніч. Це Мейдіг підмовив мене на таке. Що за вітер?! Якщо я й далі робитиму такі дурниці, то це погано скінчиться!.. Де Мейдіг? Як усе переплуталося!

Він роззирнувся довкола, наскільки дозволяли йому поли піджака, що лопотіли на вітрі. Все навкруги стало страшенно дивним.

— Принаймні небо на місці, — промовив містер Фотерінгей. — А про все інше цього сказати не можна. Місяць, як і раніше, висить над головою. Так само, як і кілька хвилин тому. Ясно, як опівночі. Але все інше... Де місто? Де... де все? І чого тільки піднявся цей вітер? Я не замовляв ніякого вітру!..

Містер Фотерінгей зробив кілька спроб звестися на ноги, але надаремно. Він стояв рачки, чіпляючись руками й ногами за землю. Він дивився на залитий місячним сяйвом світ із завітряного боку, а вивернений піджак лопотів над його головою.

— Щось у світі робиться не те, — пробубонів Фотерінгей, — а що саме, лиш бог знає.

Довкола, в білому сяйві місяця, крізь хмари пилу, що його здійняв вітер, можна було розрізнити величезні купи змішаної з уламками землі, які все збільшувалися: ні дерев, ні будинків, ніяких звичних обрисів — нічого, крім хаосу, що губився в темряві серед вихору, грому та блискавок урагану, що наближався. При світлі блискавок містер Фотерінгей побачив біля себе купу тріcок від розтрощеного в’яза. А далі з руїн стирчали погнуті й перекручені залізні балки. Він зрозумів, що це був віадук.

Річ у тім, що містер Фотерінгей, зупинивши обертання величезної планети, не подумав про різноманітні дрібні предмети. Земля обертається так швидко, що її поверхня біля екватора пробігає понад тисячу миль за годину, а в наших широтах — понад п’ятсот миль. Через

те і місто, й містер Мейдіг, і містер Фотерінгей — все полетіло вперед зі швидкістю яких дев’яти миль на секунду, тобто набагато швидше, ніж якби ними вистрілили з гармати, і кожна людина, кожна жива істота, кожен будинок, кожне дерево, тобто абсолютно все, що є на землі, було зірвано з місця, розбито і знищено дощенту. Ось у чому справа.

Містер Фотерінгей, звісно, не зрозумів цього. Але він збагнув, що зазнав невдачі, і йому стали огидні всілякі чудеса. Тепер він був у цілковитій темряві, бо хмари скупчилися й затулили собою місяць. Повітря перетинали нерівні, уривчасті смуги граду. Оглушливий рев вітру й води заповнив землю й небо. Прикривши очі долонею, містер Фотерінгей дивився в той бік, звідки дув вітер, і при світлі блискавок побачив величезний водяний вал, що насувався на нього.

— Мейдіг! — простогнав містер Фотерінгей, і його голос загубився в гуркоті розбурханої стихії. — Гей, Мейдіг!.. Стій! — вигукнув він, звертаючись до води, що наближалася. — Стій! Ради бога, зупинись!.. — Хвилиночку, — попросив він у блискавок і грому. — Зупиніться на хвилинку! Дайте мені подумати... Що ж мені робити? Ну що мені робити? Боже! Якби хоч Мейдіг був тут... Знаю! — вигукнув він раптом. — Тільки, ради бога, хай не буде цього разу ніякої плутанини!

Стоячи рачки, обличчям до вітру, він напружено думав, як правильно висловити наказ.

— Ага, — сказав він нарешті, — те, що я накажу, нехай цього разу збудеться лише після того, як я крикну: "Ану!.." Боже мій! Чого я раніше до цього не додумався?..

Він намагався перекричати рев бурі і кричав дедалі голосніше, марно силкуючись почути власний голос.

— Ну ось!.. Я починаю! Пам’ятай, що я тільки-но сказав! По-перше, коли збудеться все, що я скажу, нехай у мене зникне дар творити

чудеса, хай моя воля стане такою, як і в решти людей, і хай припиняться ці небезпечні чудеса. Вони мені не подобаються. Краще б я їх не творив. Жодного, навіть найменшого. Це по-перше. А по-друге, нехай я повернусь до того часу, коли ще не сталося першого чуда, і нехай усе стане таким, яким було до того, коли перекинулася та клята лампа. Це важке завдання, але останнє. Ясно? Ніяких більше чудес, все має стати таким, яким було, а я хочу опинитися в "Довгому Драконі" і в той час, коли ще не випив свою півпінту. Ось і все! — Він учепився пальцями в землю, заплющив очі і вигукнув: — Ану!

Настала повна тиша. Містер Фотерінгей відчув, що стоїть на ногах.

— Це ви так вважаєте, — сказав хтось.

Фотерінгей розплющив очі. Він був у барі "Довгого Дракона" і сперечався з Тодді Бімішем про чудеса. У пам’яті його виринув спогад про щось дуже важливе, але відразу ж зник.

Ось бачите, якщо не брати до уваги того, що містер Фотерінгей утратив здатність творити чудеса, все інше стало таким, яким було до того, коли почалася ця історія. Отже, про все те, що описано тут, він не знає й досі. І, звісно, він, як і дотепер, не вірить у чудеса.

— А я кажу вам, чудес не буває, хоч би що ви казали, і я можу вам довести це.

— Це ви так вважаєте, — сказав Тодді Віміш і додав: — Доведіть, якщо можете!

— Послухайте, містере Біміш, — сказав містер Фотерінгей. — Поміркуймо, що таке чудо. Це щось несумісне із законами природи, те, що робиться зусиллям волі...

© УЕЛЛС Герберт. У безодні: Оповідання. — К.: Веселка, 1988. — 312 с. ("Пригоди. Фантастика").

© ЛОГВИНЕНКО О. П., переклад з англійської, 1988.